

6.53x14.38	1	עמוד 11	הארץ - כותרת	17/05/2022	81696375-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790					

מכתבים למערכת הארץ

על החלום ההרצליאני

בתגובה על "עובים ציונים ורכבות מברלין לירושלים: התחויות התמוהות של הרצל באלטנוילנד", מאת עופר אדרת ("הארץ", 13.5)

קראתי את רשימתו של עופר אדרת על "התח"זיות התמוהות של הרצל באלטנוילנד", ובזמן הקריאה חיכיתי לאיוון שלא היה בה. לכן אני מבקשת להוסיף את עניית דעתי. הרצל לא היה חוזה מלשון "תחויות" כמעין אסטרוולוג, אף לא מלשון "חזיונות" (שווא, אולי) שיש לנביא, אלא מלשון "חזון" – וחזון היה לו. הוא הגיע למסקנה שאם ליהודים לא תהיה מדינה, הרי שצפוי אסון (כפי שנרמז בסצינת הס' עודה בספר, שבה מסופר על פרעות ביהודים, ואף מתברר שהמארחים היהודים, העשירים ובעלי המעמד, חוששים ממשרתיהם הנוצרים).

בכך הרחיק ראות אף יותר ממה שהיה אפשר לשער אז, כפי שהוכיחה ההיסטוריה לימים. למרבה המזל, הרצל לא הסתפק בהצהרות כלליות, אלא נקט צעדים מעשיים למימוש החזון. אחד מהם היה לכתוב תוכנית פעולה מפורטת, כדי לשכנע את המפקקים בטענה שיישוב היהודים בישראל אפשרי מבחינה מעשית. אמנם כתב זאת בתחבולה של סיפור בדיוני – "אגדה" (בכל זאת, הוא היה סופר ומחזאי), אך הוא הבהיר שזהו בר ביצוע – "אם תרצו". אין לבוא אליו בטענות על שהתוכנית נסמך כו על המצב הגיאוגרפי בעת כתיבת הספר – מי תיאר לעצמו בשנת 1902, שבעוד כמה שנים תהיה מלחמת עולם שבעקבותיה הכל ייראה אחרת? גם הגיוני ומתבקש שתוכנית הפעולה שהציע תתאר מצב רצוי כפי שראה אותו – של שוויון, של אחוות לאומים ושל פריחה כלכלית, גם אם לצערנו לא הכל התגשם כפי שקיווה.

יש גם תיאורי מצבים ודמויות שנובעים מגישה

אופיינית לחינוכו ולתקופתו של הרצל (למשל בנוגע לנשים), ואין טעם לשפוט אותו ביחסו אליהם בעיניים מודרניות. ובעצם זה לא משנה, כי לא סיפור המסגרת, שאינו אלא תירוץ, הוא העיקר; וגם לא הפרטים הטכניים (מכונות חשמליות או לא). הופתעתי ממסקנתו הסופית של אדרת, האומנם התגשמה ה"נבואה" שבסוף הספר (שלא התיימרה להיות כזאת)? האומנם היהודים לא רצו ולכן הכל נשאר "אגדה"? לטעמי לא. היהודים רצו, הרעיון המרכזי של הרצל סחף אותם, הגלגלים התחילו לנוע והתוכנית המרכזית התממשה בסופו של דבר. האם היתה יוצאת לפועל בלעדיו?

אדרת ציטט רק חלק מהאמירה בסוף הספר. ראוי להשלים את הציטוט, שבי אישית מעלה דמיון עות בכל פעם מחדש: "אחרי שלוש שנים של עבודה עלינו להיפרד, ספרי האהוב. כעת מתחילים ייסורי ריב. יהיה עליך לפלס את דרכך במבוך של איבה וסילופים, כמו בתוך יער אפל. אבל אם יתמזל מזלך ותגיע לחברת אנשים טובים, מסור להם את כרכת אביך. הוא מאמין שגם חלומות הם דרך למלא את הימים שנגזר על האדם להעביר על פני האדמה. החלום אינו שונה בהרבה מן המעשה, כמו שחושבים רבים. כל מעשיהם של בני האדם היו פעם חלומות; כל מעשיהם יהיו ביום מן הימים לחלום".

עו"ד אסנת ירדני-נשר, תל אביב